

Ota Pavel (1930 – 1973): Smrt krásných srnců (1971)

I. Beletristický text:

A. Literární druh a žánr, literárněhistorický kontext, umělecký směr / tvůrčí skupina, údaje o autorovi ve vztahu k dílu;

B. 1. Doba a místo (děje);

2. Kompozice;

3. Hlavní postavy a jejich charakteristika;

4. Námět, témata, hlavní motivy;

C. Jazykové zvláštnosti a kulturní souvislosti;

Největší ve střední Evropě

Maminka měla pro tatínkovy slabosti vždycky pochopení a tak taky přistupovala na nekonečné rozhovory o tom, jak asi kapři rostou. Tatínek si mnul ruce a říkal mamince:

„Hermínko, majlant na nich vyděláme, majlant.“

Já nevěděl, co je to majlant, ale muselo to být něco krásného a velkého, protože tatínek se blaženě usmíval a hladil maminku po rukou.

Blížil se podzim a s ním výlov našeho prvního rybníka. Naše rodina, a hlavně tatínek, se chystala na ten den jak na veliký svátek. Tatínek si vzal u své firmy Elektrolux volno – pan ředitel se ptal: „Zas na ryby? Zas na ryby? To vás zahubí, pane inspektor,“ – a maminka si pořídila zvláště k této příležitosti slušivý kabát z koverkotu¹. Maminka musela pozvat své švagry dělníky, pořízky Karla Kopřivu a Karla Hružu. Dostali přesný úkol: budou hlídat na hrázi, aby vylovené kapry nikdo neukradl. Přijeli k rybníku i s rodinami. Můj tatínek zjednal na výlov rybníka rybáře z povolání pana Stehlíka ze Smíchova. Ten přijel s osmi muži, oblečenými od hlavy až k patě v gumových oblecích. Pan Stehlík, silný, starý a zkušený člověk, si potrpěl na pořádek. To, co se rozvinulo na hrázi toho idylického rybníka s vrbami a stulíky, se spíše podobalo vojenskému tažení proti neznámému nepříteli. Na hrázi stály dvě pětítunky značky „PRAGA“, na nich kyslíkové bomby a sudy „lejty“ na převoz kaprů. Po hrázi se pohybovali tiše gumoví muži a rozkládali síť.

Z rybníka vytékala voda a tatínek v předtuše značných výtěžků za prodané kapry, které přislíbil závodu Vaňha, častoval hosty.

Ke svačině teplé vuřty, housky. A dvě basy piva.

Na oběd se šlo do restaurace k Nejedlému. Po dalším pivu nálada stoupala. Jen tatínek nic nepil, on na pití nikdy nebyl.

Ve tři hodiny odpoledne byly na hrázi už stovky diváků a v rybníce zbylo jen málo vody.

Pan Stehlík dal povel k útoku. Jeden rybář zatroubil na zlatou trumpetu a začali zatahovat. Síť se prohnula do velkého oblouku a korky se nesly jako kachýnky po hladině. Pan Stehlík udílel rozkazy a gumoví panáči podobni loutkám na drátku pohybovali rukama sem a tam. Napětí v hledišti stoupalo, jak se blížilo rozuzlení.

Smrt krásných srnců

„Holane, pojď se mnou. Ty se přece pamatuješ na ty buřtíky, co jsem ti vozil. Pojď, kamaráde.“

Holan seděl, jenom mrkal očima a prohlížel si dál mého tátu. Bylo jasné, že s ním nepůjde, nešel nikdy s nikým. Můj tatínek ho znovu prosil, jako neprosil nikdy nikoho, ale marně. Říkal mu Holane, Holanečku, ale bylo to zbytečné. Pak už začínal být zoufalý a byl na pokraji toho stavu, kterému se říká šílenství. Vyndal z kapsy tu malou plátěnou hvězdu JUDE a ukazoval ji Holanovi a křičel:

„Já jsem teďka Žid a žádný buřty nemám. Sám bych nějaký potřeboval. Jsem Žid a potřebuju pro můj báječný kluky maso a ty mi ho musíš opatřit!“

Pak mu tekly slzy, otočil se a šel k pěšince, vedla na ostrov. A posílal Proška i Holana ke všem čertům. Rozhodl se jít dál, už nikdy se nepodívat na tu bílou chalupu, sbalit celtu, nářadí a jet domů beze všeho. Ale na začátku cestičky to přece jen nevydržel a otočil se.

Oči psa a člověka se střetly. Dívaly se na sebe dlouho, snad celý věk, světla v nich zhasínala a rozsvěcovala se, a co si říkaly, to se nikdo nedoví, protože jsou oba mrtvi, a i kdyby byli živi, nikdo by se to nedověděl, protože oni sami to stejně nevěděli. Snad nadávali na psí život, snad na židovský, ale to je všechno snad. Holan vstal, protáhl se a šel líně jako obyčejný převoznický pes za svým tatínkem, jako by mu odjakživa patřil. Na pěšince se změnil v toho vlka.

II. Nebeletristický text:

A. Funkční styl, obsah, účel, vztah k prvnímu textu;

B. Jazykové apod. zvláštnosti.

Ota Pavel: Plná bedna šampaňského

Konečně stanul na startovní čáře vedle světového rekordmana Heina. Ještě mnohokrát běžel se soupeři a proti rekordním časům, ale tohle byl jeho nejtěžší závod života. Naplněné hlediště vítalo Heina, jenž v Helsinkách nikdy neprohrál a nesl dál pochodeň slavných severských běžců Kolehmainena, Nurmiho, Ritoly, Hágga. Ještě nevyběhli, a obecenstvo už skandovalo: „SUOMI! - FINSKO!“ Náhle si uvědomil, že dnes vlastně proti němu poběží nejen Heino, ale celá tato sportovní země, celý sportovní sever Evropy, který se nechce smířit s koncem své slavné běžecké nadvlády.“ - **úryvek z povídky *Jak to tenkrát běžel Zátoupek*.**

2. text je umělecká reportáž – literatura faktu. Kde jsou tu objektivní fakta a kde autorova fikce? Co Zátoupkovi víte? (letos má premiéru film...)

Ota Pavel (2. 7. 1930 Praha – 31. 3. 1973 Praha)

Český novinář a spisovatel, původním jménem **Otto Popper**. Autor **reportážních povídek** z oblasti sportu a **autobiografických próz** s tématy z vlastního dětství.

Ota Pavel se narodil jako nejmladší ze tří synů v rodině obchodního cestujícího Leo Poppera, jenž byl židovského původu a pracoval pro československé zastoupení švédské firmy Electrolux – prvního evropského výrobce elektrických vysavačů.

Rodina jezdila na letní byt do malebného, přírodně hodnotného kraje kolem řeky Berounky (dnes v Chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko). Pod vlivem rodičů – zejména tatínka – si Ota Pavel vytvářel silný **vztah k přírodě, k rybaření, ke sportu**.

Když v r. 1939 Němci krátce před vypuknutím Druhé světové války okupovali České země a nastolili tu mj. antisemitské zákony, rodina Popperových se odstěhovala z Prahy do odlehlého **Buštěhradu** mezi Prahou a Kladnem; V Buštěhradu Ota absolvoval druhý stupeň základní školy. V červnu 1942 se rodina Popperových stala nechtěnými svědky brutální nacistické likvidace blízké sousední obce Lidice a zmasakrování jejich mužských obyvatel – Lidice byly totiž omylem obviněny z účasti na úspěšném atentátu na prominentního nacistu Reinharda Heydricha.

Otův otec i oba starší bratři byli později deportováni do nacistického koncentračního tábora; všichni tam naštěstí přežili.

Ota Pavel se v r. 1944 stal hornickým učněm, ale po válce, když se Popperovi opět shledali, přestěhovali se zpátky do Prahy. Ota si postupně doplňoval vzdělání (maturoval 1960) a v r. **1949** začal pracovat v **Československém rozhlasu**; posléze tam působil ve **sportovní redakci** a tato specializace mu již zůstala. Rodina si počestila příjmení na *Pavel*. Ota pracoval od r. 1956 v **časopiseckých redakcích** (*Stadion* a *Československý voják*). Byl ženatý, s manželkou Věrou (1924 – 1993) měli tři syny.

Se **sportovními kluby** Pavel často cestoval do zahraničí. V r. 1962 doprovázel český fotbalový tým Dukla Praha na 2. ročník Amerického poháru, což byl euro-americký turnaj vynikajících klubových mužstev, jenž měl ve Spojených státech zpopularizovat kopanou. Dukla v letech 1961 – 1964 tento turnaj čtyřikrát vyhrála a Ota Pavel jí tematicky věnoval svou první knížku – soubor reportážních povídek **Dukla mezi mrakodrapy** (1964). Žánr **reportážní povídky** se pro Pavla stal typickým. Jako hlavní téma si zvolil literární portréty vynikajících sportovců současnosti či nedávné minulosti; zúročil i fakt, že s některými navázal osobní přátelství (např. s fenomenálním vytrvalostním běžcem Emilem Zátopkem).

Pavel psal s citem pro **obecně lidské poselství velkých sportovních výkonů**, novinářskou věcnost prolínal s dramaturgickou příběhovostí, využíval svůj talent pro jazykově vytříbené a přitom bezprostředně působící vypravěčství. Tak **spojil** na vysoké úrovni **oblast umělecké a publicistické prózy** a zařadil se **mezi velké české žurnalisty** a zároveň **povídkáře** Jana Neruda, Karla Poláčka, Karla Čapka a Františka Nepila (tvořícího chronologicky souběžně s Pavlem).

V r. 1964, během pracovního pobytu na zimních olympijských hrách v rakouském Innsbrucku, však u Pavla vypukla duševní choroba (zřejmě bipolární porucha), která jej odsoudila k invalidnímu důchodu (od r. 1966) a k častému pobývání v psychiatrických léčebnách. Právě v tomto období však Pavel napsal své **další, rovněž úspěšné a ceněné knížky**: v posledních z nich se ohlížel do svého **dětství**. I zde rozvinul předchozí bohatou tradici, tentokrát českých **příběhů o rodičích a dětech** (F. Háj, Karel Poláček a mnozí další) a navíc v nich zachytil přechod z rozmarné atmosféry masarykovské první republiky do tísnivého ohrožení německým fašismem.

Zemřel na srdeční selhání.

Na Otu Pavla a celou rodinu Popperových vzpomínali v knížkách manželka Věra, syn Jan i bratr Hugo.

Některá díla:

Soubory reportážních povídek se sportovní tematikou *Dukla mezi mrakodrapy* (1964), *Plná bedna šampaňského* (1967), *Syn celerového krále* (1972);

Soubory vzpomínkových povídek s tematikou dětství *Smrt krásných srnců* (1971), *Jak jsem potkal ryby* (vyšlo 1974); podle některých z těchto próz byly natočeny televizní film *Zlatí úhoři* (1979; scénář a režie Karel Kachyňa, v roli tatínka Vladimír Menšík) a film *Smrt krásných srnců* (1986; scénář a režie Karel Kachyňa, v roli tatínka Karel Heřmánek).